

Eesti gümnaasiumiealiste (16–19-aastaste) noorte sündimuskavatsuste analüüs

Magistritöö kokkuvõte

Deniss Vender

7.12.2022

Eestis on põhjalikult ja regulaarselt uuritud Eesti noorte tervist ja tervisekäitumist, aga noorte sündimuskavatsusi (soovitud laste arvu) on põhjalikult analüüsitud vähe, samuti pole eraldi uuritud noorte suhtumist lapsesaamisse. Sündimuskavatsuste analüüs annab hea ülevaate sellest, millised tegurid võivad mõjutada kavatsuste kujunemist, realiseerumist ja muutumist, ning aitavad ennustada sündimuse võimalikku tulevikusuunda. Sellest lähtudes oli magistritöö eesmärk uurida esimest korda Eestis gümnaasiumiealiste noorte sündimuskavatsusi ja hinnanguid lapsesaamise tähtsusele elu eesmärgina ning kavatsusi ja hinnanguid mõjutavaid tegureid. Antud töö puudutas Eesti jaoks kesksel rahvastikuküsimust ehk noorte pereplaanide ja -väärtuseid.

Magistritöö analüüsiosa põhines SA Pere Sihtkapitali poolt tellitud ja 2020. aastal Turu-uuringute AS-i läbiviidud noorte küsitlusuuringul. Noorte valim oli tehtud rahvastikuregistri alusel vastavas vanuses noorte põhjal ja juhuvaliku meetodi abil, arvestades nende regionaalset paiknemist.

Eesti noorte soovitud keskmine laste arv on alla taastetaseme (ehk alla kahe). Esimest korda sündimuskavatsusi käsitletud Eesti uuringutes jäi noorte antud uuringus soovitud keskmine laste arv alla rahvastiku kestlikkuseks vajaliku taseme ehk taastetaseme. Keskmiselt soovivad Eesti noored endale 1,98 last. See kinnitab kahe lapsega peremudeli domineerimist. Seejuures on kolme või enam last soovijate osakaal väga väike, lastetuks jääda soovijate osakaal on aga võrreldes varasemate seesuguste küsitlustega suurenenud. Lapsesaamise tähtsustamist elu eesmärgina peab väga oluliseks 35,8% ja pigem oluliseks 32,6% noortest. 27,2% vastanutest hindab lapsesaamise tähtsust ebaoluliseks. Noored pidasid kõige tähtsamaks elu eesmärgiks huvi pakkuvat tööd, erialast haridust ja endale kodu soetamist. Lapsesaamine oli tähtsuse poolest tagantpoolt neljas, kusjuures tagantpoolt esimene oli lapserikka pere vanemaks saamine ja tagantpoolt kolmas abiellumine.

Sündimuskavatsustel ja lapsesaamise tähtsustamisel esinesid statistiliselt olulised seosed terve hulga erinevate teguritega:

- Eesti rahvusest noored hindavad lapsesaamist elu eesmärgina olulisemaks kui vene ja muust rahvusest noored. Ka soovivad eesti noored endale arvuliselt rohkem lapsi, võrreldes vene noortega;
- Enamate õdede-vendadega noored soovivad endale rohkem lapsi. Suurim mõju on siis, kui noortel endil on kolm ja enam õde-venda;
- Noored, kes elavad maa-asulates, soovivad endale rohkem lapsi, võrreldes suurtes linnades elavate noortega;
- Noored, kes ei soovi tulevikus abielluda, soovivad endale arvuliselt vähem lapsi ja hindavad lapsesaamist elu eesmärgina vähem oluliseks, võrreldes noortega, kes seda soovivad;
- Noored, kes ei tunne seksuaalset külgetõmmet rangelt ainult vastassoo suhtes, soovivad endale oluliselt vähem lapsi ja hindavad laste saamist elu eesmärgina vähem oluliseks;
- Rahuldava tervisega noored soovivad endale vähem lapsi ja hindavad laste saamist elu eesmärgina vähem oluliseks kui väga hea tervisega noored.

Magistritöö tulemused annavad mitmeid viiteid selle kohta, kuidas võib Eesti sündimus järgmiste aastakümnete jooksul areneda. Võib järeldada, et kuna noorte soovitud keskmine laste arv on väiksem kui varasematel põlvkondadel, on Eestis sündimus vähenemas. Samuti on noorte lapsesaamise (ja ka abielu) eesmärgistamine eneseteostuse ja hea elujärje saavutamise seotud eesmärkidest tähtsuses tagapool. Sündimusele võib mõjuda negatiivselt ka seksuaalse sättumuse mitmekesisustumine varasemate põlvkondadega võrreldes, samuti ka kehva füüsilise ja vaimse tervisega inimeste osakaalu kasv.

Selleks, et oleks võimalik järeldada lisaks soovitud laste arvu ja laste eesmärgistamise muutustest midagi kindlamat ka neid mõjutavate tegurite põhjuslikkuse kohta, tuleb rakendada paneeluuringu meetodikat, mis annaks võimaluse küsitleda samu inimesi eri eluetappides.